

Bilagor till Nationellt digitalt distributionssystem

- Bilaga 1 Projektdirektiv
- Bilaga 2 Slutrapport Tidningen och Boken kommer digitalt
- sammanfattning
- Bilaga 3 Om blindskriftsförsändelser
- Bilaga 4 Användarprofiler – fiktiva gestaltningar
- Bilaga 5 Tekniker för konsumtion av anpassade medier
- Bilaga 6 Paragraf 17 URL
- Bilaga 7 Utredning av inriktningen för NDS-projektet
- Bilaga 8 Deltagarlista workshopen Att lyssna på böcker
och andra medier i framtiden 14 februari 2008

Bilaga 1

1 TPB/PTS-projekten 2006-2008 - Nationellt digitalt distributionssystem Projektdirektiv

1.1 Bakgrund

TPB och PTS har i årets regleringsbrev fått två nya uppdrag. Det ena gäller försök med strömmande läsning av talböcker och det andra är ett uppdrag att undersöka möjligheterna att vidareutveckla TPB:s digitala bibliotek till ett nationellt distributionssystem med läshandikappade som målgrupp.

TPB:s digitala bibliotek byggdes upp inom ramen för projektet ”Bredband för synskadade och andra läshandikappade” under åren 2002-2004. Projektet ingick som ett av sju projekt i regeringens försöksverksamhet ”Bredband för funktionshindrade”. Projekten samordnades och leddes av Post- och telestyrelsen, PTS. Resultatet av projektet var mycket positivt.

Efter projekttiden har uppbyggnaden av tjänsten fortsatt. För de flesta universitets- och högskolebibliotek är tjänsten idag en del av den ordinarie biblioteksservicen till läshandikappade studenter. I januari 2006 var 58 högskolebibliotek anslutna till det digitala biblioteket. Högskolebibliotekens nedladdningar fördubblades under år 2005, från 3 123 titlar år 2004 till 7 594 år 2005. Under 2005 har också länsbiblioteken börjat använda TPB:s nedladdningstjänst och i år kommer en stor mängd folkbibliotek att börja ladda ned talböcker från det digitala biblioteket.

1.2 Uppdraget: Ur TPB:s regleringsbrev 2006

Nationellt digitalt distributionssystem

Talboks - och punktskriftsbiblioteket skall, enligt IT-politiska propositionen (2004/05:175), undersöka möjligheterna att med bredbandstjänsten som grund, utveckla ett nationellt digitalt distributionssystem med läshandikappade som målgrupp. Uppdraget skall ske i samråd med Post- och telestyrelsen samt i samverkan med andra berörda organisationer. Vid eventuellt behov och om medel finns tillgängliga, kan försöket fortsätta fram till och med 2007.

Talboks- och punktskriftsbiblioteket samt Post- och telestyrelsen skall överenskomma hur kostnaderna för försöket skall regleras.

Uppdraget skall redovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 30 december 2007.

1.3 Aktörer och medier

Det positiva resultatet av bredbandsprojektet väckte tanken på en vidareutveckling av tjänsten till att omfatta mer än bara TPB:s talböcker. Det finns andra talboksproducenter och det finns andra medier för läshandikappade personer än talböcker, t.ex. inlästa tidskrifter, taltidningar, lektörsinläsningar vid högskolorna. Det skulle underlätta om läshandikappade kan hitta all anpassad media på ett enda ställe.

Talböcker:

TPB är den största producenten av talböcker, men talböcker produceras också av Specialpedagogiska institutet, SIT, Bibliotekstjänst, Btj, Inläsningstjänst, ILAB, Länsbiblioteken. Ett första steg i vidareutvecklingen av tjänsten togs 2005, då TPB och SIT inledde ett närmare samarbete. SIT:s talböcker och e-text ska katalogiseras av TPB och läggas in i TPB:s digitala bibliotek.

Andra medier:

- Lektörsinläsningar för läshandikappade studenter som görs lokalt på högskolorna. I år genomförs ett projekt, som har som mål att skapa av ett arkiv för lektörsinläsningar, dvs. inläsningar vid högskolorna av sådant material som inte TPB läser in, dvs. kompendier, artiklar m.m. Projektet drivs av Lunds universitetsbibliotek och Malmö högskolebibliotek med stöd av Kungliga bibliotekets avdelning för nationell samordning och utveckling, BIBSAM. I projektet ingår också att samordna arkivet med TPB:s digitala bibliotek.
- Nätresurser, elektroniska böcker och tidskrifter och databaser är viktiga medier också för läshandikappade. I vilken utsträckning dessa resurser är tillgängliga för personer med läshandikapp är fortfarande oklart.
- Kulturtidskrifter, oftast producerade med stöd från Kulturrådet. TPB har i samarbete med Kulturrådet genomfört ett projekt, KURT, 2002-2004, med syntetisk inläsning av kulturtidskrifter.
- Taltidningar av olika slag. Taltidningsnämnden, som är en statlig myndighet, fördelar ca 127 miljoner kronor årligen till produktion av taltidningar. I år har man upphandlat en ny radiotaltidningsmottagare, Adela, som nu håller på att levereras till taltidningsprenumeranterna. En annan aktör inom taltidningsområdet är Taltidningsproducenternas förening. Östgöta Correspondenten har inlett samarbete med företaget Audio To Me, a2m, om produktion av en mp3-version av tidningen. Vidare finns ett antal kommunala taltidningar och kommunala inläsningstjänster.

1.4 Genomförandeplan

1.5 Utveckla och utreda

Samarbetet med SIT om införlivandet av deras anpassade läromedel i det digitala biblioteket och projektet med ett arkiv för lektörsinläsningar är redan pågående arbeten som ingår i skapande av ett nationellt digitalt distributionssystem. Utvidningen av tjänsten till läns- och folkbiblioteken som inleddes i slutet av 2005 ställer också nya krav på tjänsten, bl.a. finns bland läns- och folkbiblioteken ett intresse av ett decentraliserat system med lokala talboksservrar ute på biblioteken kopplade till och uppdateringsbara från det digitala biblioteket. Utvecklingsarbetet med en ny version av det digitala biblioteket, Sunet 2, är redan igång, men de nya uppdragen och den redan pågående utvidningen av tjänsten gör en förstärkning av utvecklingsarbetet nödvändig.

Parallellt bör frågan om ett nationellt distributionssystem utredas. En utvidning av tjänsten berör många aktörer med olika intressen. Vad ska ingå i det nationella distributionssystemet? Vilka tekniska lösningar är möjliga och önskvärda? Hur ska gränssnittet utformas? Portal med TPB-katalogen som en komponent? Vilka organisatoriska, politiska och kommersiella hinder finns?

1.6 Etapp 1

1.7 Utvecklingsarbetet

Modelleringsarbete för Nationellt distributionssystem, NDS. Kartläggning med användningsfall och användningsmönster för:

- Inleverans
- Arkivering/lagring
- Distribution

Användningsfallen används som basis för modelleringen av systemet.

Mars – oktober

1.8 Utredningen

Målsättning

Att undersöka möjligheterna att skapa ett nationellt distributionssystem med TPB:s digitala bibliotek som grund.

Att belysa de tekniska, organisatoriska och upphovsrättsliga förutsättningarna för detta.

Att undersöka användarnas krav och önskemål. (SRF, FMLS, Biblioteken)

Målet är att presentera en plan för förverkligandet av det nationella digitala distributionssystemet.

Mars - oktober

1.9 Etapp 2

Genomförandefas för NDS, den nya versionen av det digitala biblioteket. Oktober 2006-Oktober 2007

1.10 Projektgrupp

Jerry Olsson, Projektfolket

Torbjörn Dahlander

Markus Gylling

Kjell Hansson

Lars Lindqvist

1.11 Budget

Budgeten för båda uppdragen redovisas gemensamt i ett eget dokument.

Bilaga 2

1 Slutrapport Tidningen och Boken kommer digitalt - sammanfattning

Detta är en sammanfattning av slutrapporten från pilotförsöket *Tidningen och Boken kommer digitalt* som har genomförts inom ramen för TPB:s projekt *Nationellt Digitalt Distributionssystem*.

Försöket har gått ut på att utveckla och utvärdera en ny form av service från lokala bibliotek och taltidningar till läshandikappade i Lunds kommun. Idén var att skapa en möjlighet att i samarbete mellan TPB, ett lokalt kommunbibliotek och andra aktörer kunna tillhandahålla flera olika typer av innehåll såsom böcker och dagstidningar till läshandikappade via en lättanvänd sammanhållen Internet-baserad tjänst i hemmet.

Syftet med försöket var att ge TPB och övriga intressenter i NDS-projektet såsom PTS och Taltidningsnämnden viktiga insikter om följande frågor:

- Hur kan taltidningar och talböcker distribueras i ett standardiserat format?
- Hur kan taltidningar och talböcker distribueras via en gemensam digital distributionskanal?
- Hur kan man skapa en sammanhållen och lättanvänd tjänst där den personliga kontakten mellan slutanvändare och bl.a. kommunbiblioteket bibehålls?

Försöket har genomförts med en grupp slutanvändare bestående av nio personer med funktionshinder i Lund. De flesta var synskadade och hade liten IT-vana. Deltagarna har under försöket fått låna en speciell DAISY-spelare som kopplas in direkt till bredbandsmodemet i hemmet. Med denna spelare har man kunnat lyssna på böcker och tidningar strömmande över Internet - helt utan att behöva använda en dator.

Resultatet av försöket visar att tjänsten och den modell för distribution som utvärderats har upplevts som positiv av deltagarna i försöket:

- I enkätundersökningen efter försöket gav 5 av 7 deltagare högsta betyg om tjänsten
- Antalet talböcker man läste under försöket var för de flesta lika stort eller större än tidigare

För stadsbiblioteket i Lund har försöket visat på en rad förbättringar med denna nya typ av tjänst.

- Enklare hantering utan fysiska emballage
- Ingen cirkulation – inga väntetider
- Fokus på förmedling av litteratur

Spelaren har för många knappar och har inte varit helt stabil, böcker har ibland blivit raderade av misstag för att man hållit knappen intryckt för länge. Trots att spelaren varit ny och ibland uppfört sig lite konstigt har våra låntagare tagit det med jämmod och fortsatt knappa sig fram tills de kommit rätt. Jag är imponerad av våra projektdeltagares positiva och orädda sätt att ta till sig en ny apparat.

Det har givits tillfälle till många samtal kring böcker. Eftersom det ibland visat sig att de titlar låntagare önskat inte gått att få (BTJ), har vi hittat andra (TPB-titlar) för låntagarna oväntade läsoplevelser, jag tror de mött böcker de inte visste fanns. Men, att BTJs titlar inte är tillgängliga i projektspelaren har upplevts som en stor nackdel.

Taltidningar är man inte beredd att betala extra för, det har varit trevligt med exempelvis delar av Sydsvenskan men att ta en prenumeration till papperstidningens pris upplever jag inte att man vill; det är för mycket pengar. Spelare tycker de flesta deltagare ska bli ett allmänt hjälpmedel med förskrivning av Syncentralen/kommunens hjälpmedelscentral.

Susanne Lindell, Lunds Stadsbibliotek

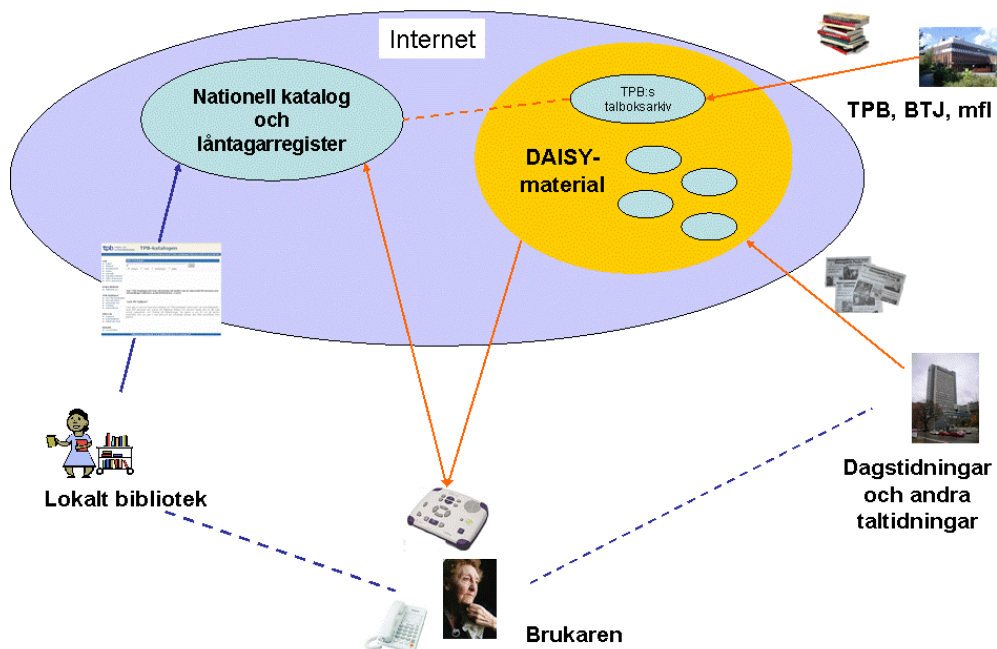
1.1 Organisatoriska frågor

Försöket har även givit en bild av hur tjänsterna kan organiseras och hur IT-arkitekturen bör vara utformad så att det blir möjligt att skapa en effektiv konkurrensutsättning mot leverantörsmarknaden för teknik för distributions och läsapparatur. Detta bl.a. genom att man använder öppna standarder för protokoll och läsformat.

Om modellen som utvecklats och utvärderats

Den servicemodell som tagits fram i projektet innebär följande för brukaren:

- Man kan få böcker och tidningar direkt hem i en och samma lättanvända spelare
- Inga väntetider på talböcker eftersom böckerna strömmas över Internet – flaskhalsen kan vara att man behöver kontakta bibliotekets talboksavdelning för att få nya böcker, men det går att söka reda på böcker själv med hjälp av spelaren – om biblioteket inte är öppet
- Böckerna och tidningarna är i samma format (DAISY) vilket gör att man får hög kvalitet på läsfunktioner, samt känner igen sig kring hur man navigerar m.m.
- En och samma spelare kan användas för olika medier vilket förenklar för användaren
- Autentisering mot tjänsten sker automatiskt i spelaren – inget lösenord eller liknande behöver matas in

Bilaga 3

Om blindskriftsförsändelser

Tjänsten innebär att bibliotek, vissa organisationer samt blinda, synskadade och personer med andra läshandikapp får skicka blindskrift portofritt. PTS ersätter Posten genom statsanslag (ramanslag) för dessa försändelser.

Som blindskrift räknas:

- Material framställt enbart med blindskrift, t ex böcker, tidningar och personliga brev. Tryckt text får endast förekomma i ytterst begränsad omfattning i materialet.
- Ljudupptagningar för blinda, synskadade, läshandikappade eller personer som på annat sätt är förhindrade att läsa en vanlig bok, exempelvis talböcker (se definition nedan) och taltidningar. Inspelade personliga brev räknas som blindskriftsförsändelser och får i vissa fall sändas som blindskrift (se nedan "Avsändare och mottagare av blindskriftsförsändelser"). Musikinspelningar och ljudböcker ingår inte i definitionen.
- Hjälpmedel för framställning av blindskrift.

Text som är tryckt med extra stora bokstäver räknas inte som blindskrift.

Definition av talböcker

Talböcker är inläsningar av utgivna böcker kopierade till cd-romskiva eller kassetband. För att producera och kopiera talböcker krävs regeringens tillstånd.

Målgrupp

Portobefrielse för blindskriftsförsändelser gäller för följande grupper:

1. Blinda, synskadade och läshandikappade personer, samt personer som av andra orsaker är oförmögna att läsa en vanlig bok.
2. Privatpersoner utan synhandikapp som skickar försändelser till blinda och synskadade
3. Godkända organisationer
4. Bibliotek

Portobefrielse för blindskriftsförsändelser gäller i följande fall:

1. Från blinda, synskadade och läshandikappade till andra blinda, synskadade och läshandikappade samt till bibliotek och godkända organisationer: alla slag av blindskriftsförsändelser. Material framställt enbart med blindskrift får skickas portofritt till alla privatpersoner.
2. Från privatpersoner utan synhandikapp till blinda och synskadade: endast material framställt enbart med blindskrift.
3. Från godkända organisationer till blinda, synskadade, läshandikappade eller personer som av annan orsak är oförmögna att läsa en vanlig bok, samt till bibliotek: alla slag av blindskriftsförsändelser. Detta gäller även för organisationer som producerar material (blindskrift, talböcker) på uppdrag av Tal- och Punktskriftsbiblioteket (TPB), som är en godkänd organisation. Godkända organisationer får dock inte skicka blindskriftsförsändelser till andra godkända organisationer.

4. Från bibliotek till blinda, synskadade, läshandikappade samt andra personer som av annan orsak är oförmögna att läsa en vanlig bok, till andra bibliotek och till godkända organisationer: alla slag av blindskriftsförsändelser.

Tillgång till tjänsten

För att en organisation skall vara godkänd att skicka blindskriftsförsändelser portofritt (godkänd organisation) ska organisationen skriftligen ansöka om godkännande hos Posten. Posten skall fastställa vilka organisationer som är godkända. Om PTS begär det ska Posten ta bort en organisation från listan över godkända organisationer.

Privatpersoner och bibliotek behöver inget godkännande, men bibliotek skall bifoga följesedel vid inlämning av blindskriftsförsändelser till Posten. Privatpersoner skall märka försändelsen med "blindskrift".

Omfattning – statistik över antal försändelser samt kostnad per år

Anslagsutnyttjande 2007	Antal försändelser 2007	Anslagsutnyttjande 2006	Antal försändelser 2006	Anslagsutnyttjande 2005	Antal försändelser 2005
31 746 tkr	1 636 035	37 833 tkr	1 853 090	41 668 tkr	2 017 000

Prissättningen för blindskrift följer Skatteverkets ramavtal för brevförmedlingstjänster, där blindskrift ingår samt ramavtal för paketjänster om försändelsen väger över 2 kilo. Prissättningen bygger på en indelning i viktklasser. Se nedan tabell för inrikes 1:a klassbrev.

Viktintervall i gram	Pris
20	5:50
100	11:00
250	22:00
500	33:00
1000	44:00
2000	66:00

Bilaga 4

Användarprofiler – fiktiva gestaltningar

Korta beskrivningar för att illustrera en heterogen målgrupp.

Anna-Lisa 78 år har på äldre dagar blivit synskadad på grund av starr. Hennes möjlighet att använda punktskrift är begränsad till att kunna läsa något enstaka ord i taget och hon föredrar därför att läsa via hörseln. Hon har fått en DAISY-spelare via syncentralen och lånar flitigt talböcker från det lokala biblioteket där hon bor. Böckerna får hon via Boken kommer-service som besöker äldreboendet där hon bor engång per månad. Mest lånar hon skönlitteratur och biografier som hon läser som avkoppling. Nyheter får hon mest via radio och TV, men hon har funderat på att ansöka om att få en dagstidning som taltidning.

Lisa 37 år kan inte läsa därför att bokstäverna blandas ihop. En kortare text kan ta upp till en timme att stava sig igenom. Hon fick diagnosen dyslexi i 15-års åldern när hon redan kämpat sig igenom grundskolan. Hon har på senare år upptäckt att det effektivaste sättet att läsa är då inläst tal och text presenteras samtidigt i DAISY-läsprogrammet som hon kör på den bärbara datorn hon använder. Datorn har även svensk och engelsk talsyntes och rättstavningsprogram som kan användas som stöd. Dock fungerar det ju inte alltid att ha datorn påslagen.

Anders 58 år kan se lite grann och kan läsa om texten förstoras 20 gånger. Använder han kombinationen uppförstorad text och syntetiskt eller inläst tal fungerar läsningen. Han använder förstoringskamera och förstoringsprogram samt skärmläsare med talsyntes till sin dator. Att nöjesläsa hela längre texter som tidningar eller böcker är enklast via inläst tal. Han älskar musik och laddar flitigt ned via Internetuppkopplingen hemma. Han brukar flytta över musik till sin mobiltelefon som har skärmläsare, talsyntes och mp3-spelarfunktion. Ibland lägger han även talböcker i mobiltelefonen. För att det senare ska fungera är det viktigt att mp3-filerna hamnar i rätt ordning genom att de är namngivna i nummerordning eller har en tillhörande spellista.

Eva 43 år är helt blind sedan födseln. Hon läser punktskrift eller lyssnar till talböcker i hög hastighet. Hon kan även använda sin dator med talsyntes och punktskriftsdisplay för att läsa kortare texter, mail och sköta sitt arbete. I sitt aktiva yrkesliv som receptionist är hon tvungen att kunna läsa manualtexter, bokningslistor, mötesprotokoll med mera. Utöver det vill hon kunna konsumera skriftliga nyheter, tidningar, bloggar, tidskrifter, böcker med mera. Läsning av längre eller mer komplexa böcker kräver ofta att dessa trycks som punktskrift eller läses in i DAISY-format, annars blir ansträngningen för stor.

Hassan 18 år kan inte läsa tryckta böcker och tidningar därför att hans förlamning i överkroppen gör att han inte kan vända blad. Han kan via en liten trycksensor styra programvara i datorn och kan därmed mejla, surfa på Internet, beställa varor, läsa tidningen och så vidare. Arbetet vid datorn slukar mycket av hans energi och det är en viktig avkoppling att kunna lyssna till talböcker i DAISY-spelaren som även den går att starta och stoppa med trycksensorn.

En slutsats i det här sammanhanget kan vara att den verkliga innebörden av begreppet design för alla, är just att informationen, t.ex. texten i en bok, kan överföras till brukaren på ett sätt som passar honom/henne och att denne ges tillgång till de funktioner som han/hon behöver under läsningen. Eftersom läshandikappade kan ha så olika behov och problem i olika situationer är det därför helt väsentligt att innehållet i en tjänst med böcker eller tidningar kan anta olika former/utseenden för att passa olika individers behov.

Bilaga 5

Tekniker för konsumtion av anpassade medier – en översikt

Denna bilaga syftar till att ge en överblick över utbudet av hemelektronik och andra tekniska lösningar som kan användas för att konsumera digitala anpassade medier. Omdömen om vem utrustningen passar för med mera bygger på generaliseringar och bör ses som förslag snarare än absoluta sanningar. Viktigt att konstatera är att i många fall passar flera elektroniska apparater in tillsammans i ett visst tjänstekoncept så som dator + mp3-spelare passar för nedladdning av innehåll.

Man ska också komma ihåg att med olika tillbehör kan upplevelsen av att använda vissa av nedanstående lösningar förändras. Ett exempel är att använda trådlösa hörlurar till datorn eller stereoanläggningen för att kunna röra sig fritt i närheten av utrustningen.

Fokuset ligger på lösningar för uppspelning av inspelat ljud då det dominerande utbudet i dag utgörs av ljudupptagningar. För varje spelare anges dock om den även kan användas för att konsumera elektronisk text via anpassningar som punktskriftsdisplay, förstoring och talsyntes.

CD-baserade spelare

Dessa spelare passar in i en distributionsmodell där tjänsteleverantören laddar ned innehållet och levererar det på en CD-rom eller CD-A till användaren. Denna distributionsmodell är grunden för distribution av talböcker i de flesta länder i västvärlden.

Typ av spelare	Beskrivning	Kostnad	Spridning	Går att använda till e-text
DAISY-spelare Victor Classic, Plectalk PTN1 	<ul style="list-style-type: none"> - DAISY-spelare som kan användas av synskadade (talstöd m.m.) även för studieändamål - En talbok per cd - Populära bland äldre och synskadade - Flyttbara och har batteridrift, men inte bärbara 	3 000 – 4 500 kr i konsumentledet	Antalet sålda spelare i Sverige sedan introduktionen 1999 kring ca 35000 st	Nej
MP3 cd-spelare	<ul style="list-style-type: none"> - Typisk konsumentelektronik, billiga - En talbok per cd - Mycket basala som talboksspelare – saknar de flesta funktioner som DAISY-spelare har - Oftast bärbara - Kan även vara populära bland äldre 	500 – 1 500 kr i konsumentledet	Okänt, vissa bibliotek och landsting köper in spelare. Blev aldrig riktigt stort på marknaden, på väg ut?	Nej
Vanliga CD-spelare	<ul style="list-style-type: none"> - Typisk konsumentelektronik, billiga att köpa - Kan vara populära både bland äldre och yngre - 80 minuter per cd, böcker måste delas upp på flera skivor, tidningar ryms oftast på en cd - Mycket basala som talboksspelare – saknar de flesta funktioner som DAISY-spelare har - Finns bärbara och stationära - Kan inte spela upp DAISY-böcker på cd-rom 	Från ca 300 kr och uppåt	Mycket stor, troligen mellan 95-99% av målgruppen	Nej

Minneskorts- eller hårddiskbaserade spelare

Dessa spelare är oftast små och bärbara och finns i många prisklasser från några hundralappar och uppåt. De passar bra in i en tjänst där innehåll laddas ned från Internet med hjälp av en dator som ansluts till spelaren via USB. De saknar som regel egen nätverksanslutning.

Typ av spelare	Beskrivning	Kostnad	Spridning	Går att använda till e-text
<p>Minneskortsbaserade DAISY-spelare</p> <p><i>Victor Stream, Milestone, Humanware Classmate</i></p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Små och bärbara - Fullfjädrade DAISY-spelare som kan användas av synskadade (talstöd m.m.) även för studieändamål - Flera böcker på spelaren - Populära bland yngre 	2500-3500 kr i konsumentledet	Försäljningen ökar, hitills några tusental sålda i Sverige.	Ja. Victor Stream och Humanware Classmate har inbyggd talsyntes.
<p>MP3-spelare</p> <p>iPod, Creative, SonyEricsson, mfl</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Typisk konsumentelektronik, billiga att köpa – finns i många prisklasser beroende på kapacitet, funktioner och prestanda - Passar bra in i en tjänst där innehåll laddas ned från Internet med hjälp av en dator som ansluts till spelaren via USB - Flera böcker på spelaren - Populära bland yngre - Mycket basala som talboksspelare – saknar de flesta funktioner som DAISY-spelare har - Finns i lite olika varianter • IPODs och liknande: anpassade för att konsumera musik, billiga, lätta att bära. • Mobiltelefoner: multifunktionella, bärbara, stora textdisplayer, möjliggör tredjepartsutveckling av spelare – se även <i>Datorer och mobiltelefoner</i> • Stereoanläggningar, DVD-spelare, bilstereo och liknande: Billiga att köpa, kan styras med fjärrkontroll, har bra ljud (högtalare) 	Från några hundralappar och uppåt. Mobiltelefoner med mp3-stöd kostar ca 2000 kr	Mycket stor, inte minst på grund av priset. Antalet användare som kan tänkas ha tillgång i dagsläget ligger någonstans mellan 75%-95% av målgruppen.	Ja, mobiltelefoner. Övriga går inte.

Datorer och mobiltelefoner

Detta rör sig om generella apparater med stöd för nätverkskommunikation, webbåtkomst, DAISY, talsyntesuppspelning av text m.m. Generellt gäller att priset sjunker snabbt och kapaciteten ökar. De negativa aspekterna är att systemen innehåller så många funktioner att anpassningar blir svåra att göra tillräckligt enkla för att synskadade äldre ska kunna ta till sig tekniken.

Typ av spelare	Beskrivning	Kostnad	Spridning	Går att använda till e-text
<p>Datorer</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Multifunktionell utrustning för många olika ändamål - Finns flertalet programvaror som gör datorn till den mest avancerade talboksspelaren med stöd för fulltextvisning, strömmande läsning, punktskriftsdisplay, talsyntes m.m. 	Från 4 000 - 5 000 kr och uppåt. Ett helt anpassat system med skärmläsare, talsyntes och	Stor, troligen över 50 % av målgruppen	Ja (alla sätt)

	<ul style="list-style-type: none"> - Läsprogram kan spela från filsystemet (<i>Easy Reader</i>, <i>TPB Reader</i>) eller strömmande (<i>Netplextalk</i>, <i>Easy Reader on line</i>) - Kan enkelt anslutas till bredbandsuppkoppling hemma och på det sättet utgöra en del av distributionskedjan - Finns bärbara och stationära, av flera anses de bärbara vara för klumpiga (stora, tunga, varma, kort batteritid) för att passa som talboks- och taltidningsspelare - Kan vara populära både bland äldre och yngre 	punktskriftsdisplay kostar cirka 100 000 kr.		
<p>Mobiltelefoner och handdatorer med mediaspelarkapacitet</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Multifunktionell utrustning för många olika ändamål - Intressant plattform för utveckling av tredjepartsprogramvara för exempelvis DAISY-ändamål. Dock saknas bra applikationer för detta i dagsläget. - Kan anslutas till Internet på olika sätt (GPRS, 3G, VLAN) men som regel kostar datatrafiken fortfarande mycket per MB om man ska ladda ned hela talböcker - Små och bärbara, många har dem alltid med sig - Oftast pillig knappsats och liten display – finns dock modeller som är anpassade för äldre - Framförallt populära bland yngre 	från ca 1 500 och uppåt.	Stor, troligen mellan 50 - 80 % av målgruppen	Ja, med viss möda

Specialdesignade spelare med stöd för IP-kommunikation, webbåtkomst, DAISY

Typ av spelare	Beskrivning	Kostnad	Spridning	Går att använda till e-text
<p>Internet-kapabla DAISY-spelare</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Fulltjädrade DAISY-spelare som kan användas av synskadade (talstöd m.m.), även för studieändamål - Kan enkelt kopplas till bredbandsuppkoppling hemma och på det sättet utgöra en del av distributionskedjan - Kan ladda ned eller läsa strömmande - Kräver inte konstant uppkoppling - Passar bra för äldre synskadade - Flyttbara och har batteridrift, men inte bärbara 	Ej fastställd, men verkar kunna hamna mellan 2000-5000 kr i konsumentledet	Finns ej på marknaden ännu – beräknas lanseras hösten 2008	Kanske, spelarna har talsyntes men är ej färdigutvecklade

Serverbaserade system och tunnare klienter som kan ladda ned eller spela strömmande

Det som kännetecknar nedanstående lösningar är att de möjliggör Internet-distribution, men kräver en större integration med serversidan. Apparaterna i sig själva möjliggör inte självbetjäning via webbgränssnitt. Lösningarna passar dock bra för tjänster av typen Bokklubb och Boktips. Tekniken är i princip helt beroende av hur intelligent systemet på serversidan är. På många sätt är detta både en stor fördel och nackdel – funktionerna kan utvecklas nästan hur långt som helst genom att serversidan förbättras, men de kräver uppkoppling för att fungera.

Typ av spelare	Beskrivning	Kostnad	Spridning	Går att använda till e-text
Pratsam 	<ul style="list-style-type: none"> - Begränsad DAISY-funktionalitet, men de mer avancerade funktionerna för studieändamål saknas helt - Kan enkelt kopplas till bredbandsuppkoppling hemma och på det sättet utgöra en del av distributionskedjan - Kräver inte konstant uppkoppling - Anpassad för äldre synskadade - Stationär 	Okänd	Ej introducerad på svenska marknaden. 450 enheter planerade att tas i bruk under 2008 i västra Finland	nej
IP-ADELA 	<ul style="list-style-type: none"> - Begränsad DAISY-funktionalitet, men de mer avancerade funktionerna för studieändamål saknas helt - Kan enkelt kopplas till bredbandsuppkoppling hemma och på det sättet utgöra en del av distributionskedjan - Kräver inte konstant uppkoppling - Anpassad för äldre synskadade - Flyttbara men inte bärbara 	Okänd, uppskattningvis mellan 1500-4000 kr per enhet	6000 enheter utan IP-stöd är ute på marknaden. Tillverkning ej påbörjad av IP-modell med IP-stöd.	nej
Internet-radioapparater Orion Webbox mfl. 	<ul style="list-style-type: none"> - Begränsad DAISY-funktionalitet, men de mer avancerade funktionerna för studieändamål saknas helt - Kan enkelt kopplas till bredbandsuppkoppling hemma och på det sättet utgöra en del av distributionskedjan - Kräver konstant uppkoppling - Helt beroende av hur intelligent systemet på serversidan är, ett färdigt system anpassat för äldre synskadade finns färdigutvecklat men inte för svenska - Flyttbara men inte bärbara 	Okänd, uppskattningvis mellan 1500-4000 kr per enhet	Har ej sålts i Sverige men finns på markande i bl.a. Holland	nej
Bredbands-TV m.m. - E-centret 	E-centret i Vällingby utvecklar en helt koncept för att konsumera information via bl.a. bredbands-TV. I dag finns en proof of concept-lösning för att köra DAISY-uppspelning från servern så att man kan lyssna på böcker och annat material med hjälp av TV-apparaten hemma. I framtiden är planen även att utveckla stöd för att lyssna med mobiltelefon.	Okänd	Lösningen finns endast som prototyp hos E-centret i Vällingby. Potentiellt stor, de flesta har möjlighet till bredbands-TV via ADSL	nej
Bokilur/Storytel – strömmande läsning i mobiltelefonen	<ul style="list-style-type: none"> - Kommersiell tjänst för distribution av ljudböcker som bygger på att man installerar ett program i mobiltelefonen med vilket man kan lyssna på böcker strömmande - Basala läsfunktioner, de mer avancerade funktionerna som DAISY-spelare har saknas helt. - Kräver konstant uppkoppling via GPRS eller 3G - Helt beroende av hur intelligent systemet på serversidan är - Mycket svårt eller omöjligt att använda för äldre synskadade - Bärbara och smidiga – man har den oftast med sig 	Krävs endast mobiltelefonen	Bokilur-tjänsten har okänt antal användare bland målgruppen	nej

Rena textläsare med talsyntes

Typ av spelare	Beskrivning	Kostnad	Spridning	Går att använda till e-text
<p>RATS-mobiltelefon</p> 	<p>Används för läsning av tidningar som publiceras på Internet i textbaserade RATS-formatet. Innehåller en lokal talsyntes (Acapela), samt läsapplikationen Textbook.</p>	<p>Okänd</p>	<p>700 användare i Sverige</p>	<p>Ja, man kan spela upp tidningar i RATS-format med programmet Textbook och talsyntes</p>
<p>Mobiltelefon med anpassningar</p>	<p>Kan användas för att läsa text som laddas ned till telefonen exempelvis via RSS eller webbläsare. För synskadade krävs att anpassningsteknik som skärmläsare och talsyntes installeras på telefonen.</p>	<p>Okänd</p>	<p>Okänd</p>	<p>Ja, man kan i princip läsa alla webbdokument som kan visas i den inbyggda webbläsaren.</p>

Bilaga 6

Paragraf 17 URL

Framställning av exemplar m.m. till personer med funktionshinder

17 § Var och en får på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionshinder behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

De bibliotek och organisationer som regeringen beslutar i enskilda fall får även

1. överföra exemplar av de verk som avses i [första stycket](#) till personer med funktionshinder som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken,
2. genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära verk som personer med funktionshinder behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra ljudupptagningarna till dessa personer, och
3. framställa sådana exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som döva eller hörselskadade behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer.

Framställning av exemplar, spridning av exemplar och överföring till allmänheten av exemplar med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte. Exemplaren får inte heller användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionshinder på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionshinder.

Lag (2005:359).

Bilaga 7**Utredning av inriktningen för NDS-projektet**

Dokumentinformation

Dokumentattribut	Information
Titel och Undertitel	Utredningsrapport
Dokumentägare	Jesper Klein
Dokumenttyp	Utredningsrapport
Författare	Jesper Klein, Jerry Olsson, Joel Håkansson, Marcus Westlind, Maria Kimberg
Filnamn	Rapport NDS Analysgrupp utkast04.doc
Version	slutversion
Senaste ändringsdatum	2007-06-20

Innehåll

.....	Sammanfattning	
.....		4
1		4
2 Bakgrund – underlaget till uppdraget		4
2.1 Frågor som behöver utredas		5
2.1.1 Mikromarc och leverantörsberoende.....		5
2.1.2 Hantering av metadata		6
2.1.3 Låntagarhantering		6
2.1.4 Övriga frågor.....		6
2.2 Lösningförslag		7
2.2.1 Målsättning		7
3 Genomförande		7
3.1 Arbetets upplägg		7
3.2 Omgruppering av frågeställningarna		7
1. Inriktning – slutanvändare i fokus?		8
2. Leverantörsberoende, Mikromarc och katalogisering		8
3. Låntagarhantering.....		8
4. Strömmande läsning		8
4 Resultat		9
.....	Fråga 1	
.....		9
.....	Inriktning – slutanvändare i fokus.	
.....		9
4.1		9
Förvaltningsorganisationens ansvar		9
NDS-projektets ansvar		10
4.2 Fråga 2. Leverantörsberoende, Mikromarc och katalogisering		12

Sammanfattning	12
Översikt av tänkt flöde (se bild på nästa sida).....	12
Baspostkatalogisering.....	14
Metadatahanterare	14
Motivering.....	14
Fördelar	14
Nackdelar	15
Möjligheter till samsök och tillgång till andra innehållsleverantörer i MM 2.6.....	15
Möjligheter till fasta länkar och hänvisningar till andra webbtjänster	15
Avtal som bör ses över gällande samarbetet med BTJ	15
Fråga 3. Låntagarhantering.....	16
Övergripande idé	16
Fördelar med centralt system	18
Nackdelar	18
Fråga 4. Strömmande läsning	20

1 Sammanfattning

Analysgruppen i NDS-projektet rekommenderar följande till NDS Styrgrupp och TPB:s ledningsgrupp:

1. Prioritera TPB-katalogen och de tjänster som direkt berör slutanvändare och bibliotek genom att:
 - Tillsätta organisation för systemförvaltning som har helhetsansvar och beslutsmandat för samtliga system som kärntjänsterna baseras på
 - Genomföra förbättringar av TPB:s externa tjänster i ett fördelat ansvar mellan NDS-projektet och TPB:s löpande förvaltning
2. Decentralisera arbetet med låntagarhantering genom att ge bibliotek och samordnare möjlighet att
 - registrera låntagare
 - sköta utlåning och nedladdning via TPB-katalogen
3. Behåll Mikromarc 2.6 som biblioteksdatasystem tills vidare. Dela upp utvecklingen av systemet i faser:
 - Fas 1 metadatahantering
 - Fas 2 och 3 koppling mot andra innehållsleverantörerGenomför förstudie kring uppgradering till MM 3.0 eller systembyte.
4. Förbered system och utred hanteringen kring strömmande läsning i syfte att produktionssätta tjänsten snarast möjligt

Övriga slutsatser och detaljer beskrivs i avsnitt 4.

2 Bakgrund – underlaget till uppdraget

I och med NDS-projektet står TPB inför att under kommande år göra en större investering i nya system för bland annat lagring och distribution. Under arbetet i NDS-projektet mars-april har insikten kommit att en ändring och ett förtydligande av projektets inriktning kan vara nödvändig för att kunna undvika risker och möta TPB:s övergripande målsättning med projektet som den är definierad i projektplanen *Projektplan_NDS_VII.doc*.

Vårt förslag är därför att Styrgruppen beslutar att under perioden 15 maj -15 juni tillsätta en särskild analysgrupp för att genomföra en djupare utredning av de mest kritiska problemområdena som beskrivs nedan. Resultatet av detta analysarbete ska kunna fungera som underlag till Styrgruppen att fatta beslut om eventuella ändringar i direktivet till projektet.

2.1 Frågor som behöver utredas

Frågorna om projektets inriktning som behöver utredas gäller främst

1. Om vi riktar in oss för mycket på den bakomliggande tekniken för lagring och autoproduktion och för lite på distributionen och möjligheterna att underlätta för förmedlare (bibliotekarier) och slutanvändare. En tanke hos projektgruppen är att projektets främsta prioritet ska vara **utvecklingen av distributionen av digitala talböcker och tjänsten TPB:s digitala bibliotek** – som riktas mot lokala bibliotek som lånar ut digitala talböcker.
2. Om projektets inriktning att basera väsentliga delar av NDS-bassystemen på en tänkt nyutvecklad version av Mikromarc innebär en alltför stor risk på grund av leveransosäkerhet och möjligen problematiskt leverantörsberoende.

2.1.1 Mikromarc och leverantörsberoende

Vi tror att det innebär en Mycket stor risk med att göra sig beroende av ett externt, litet företag (30 medarbetare i Norge, 10 i Sverige) för en så central funktion som access till TPB:s digitala bestånd samt användargränssnittet för detta bestånd. Dessutom är det inte en befintlig, välbeprövad produkt vi ska ha utan en som är under utveckling (MM i FRBR-dräkt) med särskilda anpassningar för TPB.

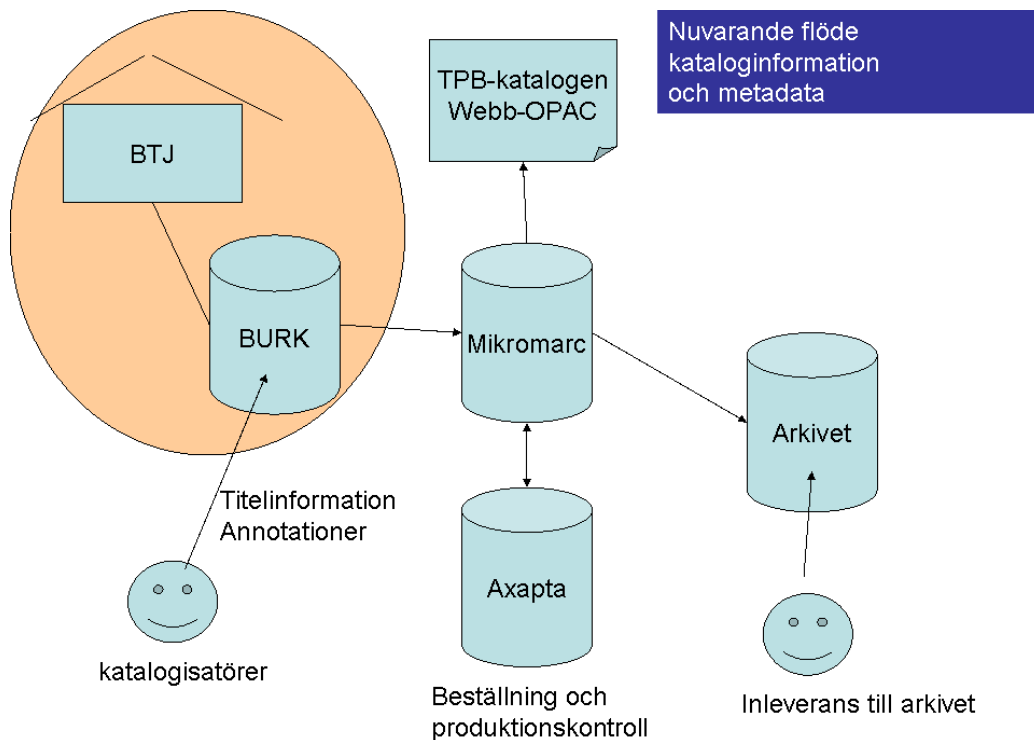
Målet för TPB bör vara att ett så starkt beroende till ett litet företag och en ännu inte befintlig produkt elimineras.

Vilka handlingsalternativ har TPB till att fördjupa det systemtekniska och verksamhetsmässiga beroendet till BIC och Bibit? Vilka konsekvenser får olika lösningsalternativ?

2.1.2 Hantering av metadata

Befintlig lösning där metadata hämtas från/lagras i Axapta, Burk, MM och CMS medför en komplicerad systemstruktur med många beroenden och därmed ett mindre flexibelt system. Det vore bra om vi kunde förenkla hanteringen av metadata.

Hur gör vi för att etablera en enklare lösning?

2.1.3 Låntagarhantering

Projektet har ännu inte bestämt sig i frågan var informationen om låntagare och lån ska lagras. Ska det ske centralt eller lokalt eller både och? Frågan har sannolikt stort inflytande på hur lättanvänt vårt system blir för bibliotekarierna. Och andra. Det har också stor betydelse för hur lätt det blir i framtiden att kunna hantera direktlån till slutanvändare via strömmande eller nedladdning?

Finns det en konflikt mellan vad som blir enklast för biblioteken, för systemet och för framtida direktlån till slutanvändare?

Ett tänkbart spår är att undersöka förutsättningarna för att lokala bibliotekssystem på folkbiblioteken skulle kunna användas för att hantera lån, låntagare och kanske även sökningen i TPB:s bestånd.

2.1.4 Övriga frågor

Det finns även fler frågor som eventuellt behöver utredas när bilden klarnat lite en bit in i arbetet.

- Vilka kopplingar finns mellan frågorna 1.1.1 och 1.1.2 och möjligheten för systemet att stödja flera innehållsleverantörer än TPB såsom ALI eller taltidningsleverantörer?
- Ska systemet stödja strömmande läsning av talböcker?
- Ska den existerande lösningen för strömmande läsning som bygger på Netplextalk etableras/göras permanent?

2.2 Lösningsförslag

2.2.1 Målsättning

Målsättningen för analysgruppen är att genomlysa ovanstående problemformeringar, utreda och föreslå lösningsalternativ samt dokumentera och sammanfatta detta i ett beslutsunderlag som ska tillhandahållas till Styrgruppen senast den 15 juni. Tanken är sedan att Styrgruppen eller ev. Ledningsgruppen innan perioden med sommarledigheter kommer i gång ska kunna fatta beslut om att förändra projektets inriktning enligt analysgruppens förslag.

3 Genomförande

3.1 Arbetets upplägg

Arbetet i Analysgruppen har genomförts i nio seminarier där Jerry Olsson, Jesper Klein, Joel Håkansson, Marcus Westlind och Maria Kimberg tillsammans har genomlyst ett flertal frågor:

- Allmän probleminventering och katalogiseringsflöde TPB
- Genomgång av folkbibliotekens processer vid utlåning av talböcker
- Strömmande läsning och §17 enskild nedladdning, nuvarande och framtida lånedefinition, ersättning författarförbundet
- Genomgång av Kairos Future-rapporten plan för TPB:s framtida tjänster och inriktning
- Analys av alternativa lösningar än basering av bassystemen på kommande MM 3.0
- Analys av system- och affärsmässiga beroende till BIC och BTJ
- Genomgång av Universitetens och högskolornas processer och användning av TPB-tjänster vid beställning och utlåning
- Grundskolornas användande av TPB:s tjänster

Under seminarierna har vi träffat flera TPB:are för att få veta mer om vissa utvalda områden samt för att stämma av idéer som dykt upp i analysgruppen. Vi har träffat Torbjörn Dahlander, Bitte Kronkvist, Pia Hasselroth, Kerstin Ekman, Anna-Karin Hugo.

Analysgruppen har arbetat i grupper och enskilt med olika delar av rapporten.

Två studiebesök har gjorts till Sundbybergs kommunbibliotek och Sollentuna kommunbibliotek vilket gav en hel del viktiga insikter.

3.2 Omgruppering av frågeställningarna

Efter att arbetat närmare med frågorna i uppdragsbeskrivningen kom vi att gruppera dem enligt följande. Vi har även kopplat ihop frågeställningarna med punkter ur handlingsplanen

från Kairos Future-rapporten *TAIDA-proccss för Talboks- och punktskriftsbiblioteket Maj 2007*.

1. Inriktning – slutanvändare i fokus?

- Riktat vi in oss för mycket på den bakomliggande tekniken för lagring och autoproduktion och för lite på distributionen och möjligheterna att underlätta för förmedlare (bibliotekarier) och slutanvändare?

2. Leverantörsberoende, Mikromarc och katalogisering

- Innebär projektets inriktning att basera väsentliga delar av NDS-bassystemen på en tänkt nyutvecklad version av Mikromarc en alltför stor risk på grund av leveransosäkerhet och möjligen problematiskt leverantörsberoende.
- Vilka handlingsalternativ har TPB till att fördjupa det systemtekniska och verksamhetsmässiga beroendet till BIC och Bibit? Vilka konsekvenser får olika lösningsalternativ?
- Hur gör vi för att etablera en enklare lösning för hantering av metadata?
- Vilka kopplingar finns mellan frågorna om baseringen på MM + tänkt inriktning kring hantering av metadata och möjligheten för systemet att stödja flera innehållsleverantörer än TPB såsom ALI eller taltidningsleverantörer?

Relaterade punkter i Kairos future-handlingsplanen:

- TPB påbörjar projektet att skapa en portal för alla anpassade medier. Kv3 2008.
- TPB erbjuder en tjänst där låntagarna själva kan välja form och format på det som beställs via det digitala biblioteket. Kv1 2009.

3. Låntagarhantering

- Ska hantering av låntagare ske centralt eller lokalt eller både och?
- Finns det en konflikt mellan vad som blir enklast för biblioteken, för systemet och för framtida direktlån till slutanvändare?

Relaterade punkter i Kairos future-handlingsplanen:

- Undersöka förutsättning för sekretessäkert system för effektiv anslutning av läshandikappade via länsbiblioteken. Kv2 2008.
- Påbörja samarbete och teckna överenskommelse med upphovsmannaorganisationer angående DRM-lösningar, synen på lån och återlämning av digitala medier. Kv4 2008.
- Utveckla lokala bibliotekskataloger så de kan ta emot katalogposter för talböcker vid nedladdning. Samarbete med leverantörer av lokala bibliotekskataloger. Kv1 2009.
- TPB inför vattenmärkning istället för DRM-lösningar i distributionen. Kv4 2009.

4. Strömmande läsning

- Ska systemet som utvecklas i projektets första fas till 2008-06 stödja strömmande läsning av talböcker?
- Ska den existerande lösningen för strömmande läsning som bygger på Netplextalk etableras/göras permanent?

Relaterade punkter i Kairos future-handlingsplanen:

Pågående projekt med utveckling av lätttrörliga distributionsformer - anpassningsbara till förändrade behov och förändrad teknik. Kv1 2007--.

4 Resultat

4.1 Fråga 1. Inriktning – slutanvändare i fokus

Slutsatser:

- Prioritera TPB-katalogen och de tjänster som direkt berör slutanvändarna, främst utlåning av talböcker
- Genomför förbättringar av TPB:s externa tjänster i faser i ett fördelat ansvar mellan NDS-projektet och TPB:s löpande förvaltning
- Tillsätt organisation för systemförvaltning som har helhetsansvar och beslutsmandat för samtliga system som kärntjänsterna baseras på
- Avsätt specificerade resurser för systemförvaltning

Analysgruppen har undersökt detta och funnit flera tänkbara förbättringspunkter i TPB:s nuvarande tjänster till slutanvändare och förmedlare/bibliotek. En viktig fråga är dock, hur mycket av dessa förbättringar bör göras inom NDS-projektet?

Ett förslag har tagits fram till hur TPB kan fördela ansvaret för utveckling mellan NDS-projektet och den fortlöpande förvaltningen av de IT-system som redan är i drift på TPB.

En mycket viktig aspekt är att få ett helhetsperspektiv på förvaltningen av samtliga av de system som är involverade i det kritiska kärnutbudet av TPB:s externa tjänster, **utlåningen av talböcker och TPB-katalogen på webben**. Analysgruppen rekommenderar därför att TPB:s ledning etablerar ett Förvaltningsråd som hanterar förvaltning ”över systemgränserna” mellan Arkivet, TPB-katalogen (opac), Mikromarc, och Axapta. Samordning behöver även ske gentemot Uppsala IT.

Vissa åtgärder kan ge stora förbättringar utan att kräva omfattande systemutveckling och bör därför genomföras på kort sikt. Andra utvecklingsinsatser är mer omfattande och bör genomföras mer långsiktigt men fortfarande inom ramen för förvaltningsorganisationen.

Förslaget till fasindelning och fördelning av ansvaret för dessa åtgärder/utvecklingspunkter ser ut så här:

Förvaltningsorganisationens ansvar

Fas 1 Kvartal 3-4 2007

- Utveckla möjligheten för lokala bibliotek och samordnare att skapa låntagarkonton i MM via ett webbgränssnitt
- Utveckla en nedladdningsklient som förenklar nedladdning och bränning på bibliotek
- Stärk stödet för strömmande läsning inför lansering som fortlöpande tjänst (bl.a. förbättra säkerheten)
- Generell översyn av de webbaserade tjänsterna (TPB-katalogen)
- Ge biblioteken tillgång till cirkulationsanpassad metadata för lokal katalogisering via webbgränssnittet i samband med nedladdning

Fas 2 Kvartal 1-2 2008

- Synka låntagarregistret med SPAR

- Stabilisera strömmande läsning som tjänst
- Utveckla statistikfunktioner i TPB-katalogen så att TPB och biblioteken kan få ut nödvändig statistik för "sina" låntagare
- Utveckla bättre "blädderfunktioner" i TPB-katalogen på webben bl.a. för skärmpresentation (kiosk) på lokala bibliotek (provlyssning och bokomslagsbilder)
- Bokklubb – möjlighet för bibliotek att rekommendera böcker via webbgränssnittet och paketera ihop dessa till attraktiva paket
- Bokhylla – möjlighet för förmedlare och låntagare att redigera en individuell bokhylla för strömmande läsning

Fas 3 Kvartal 3-4 2008

- Etablera nedladdning till enskilda
- Stäng reservationsmöjligheten för nedladdningsbart material. Detta är första steget i genomförandet av stängningen av fysisk utlåning som är planerad till kvartal 4 2009 i Karios Future-rapporten.

NDS-projektets ansvar

Fas 1 till 2008-06

- Utveckla baspostbaserad katalog MM-BURK
- Utveckla nya arkivet (autoprod, inleverans, lagring, distribution)
 - Lagring av DTBook-filer på arkivet
- Utveckla webbaserad tjänst för DAISY-pipeline generering DTBook-D202 med Folke
- Utveckla möjlighet att ladda ned DAISY-böckerna i mp3-spelaranpassad form

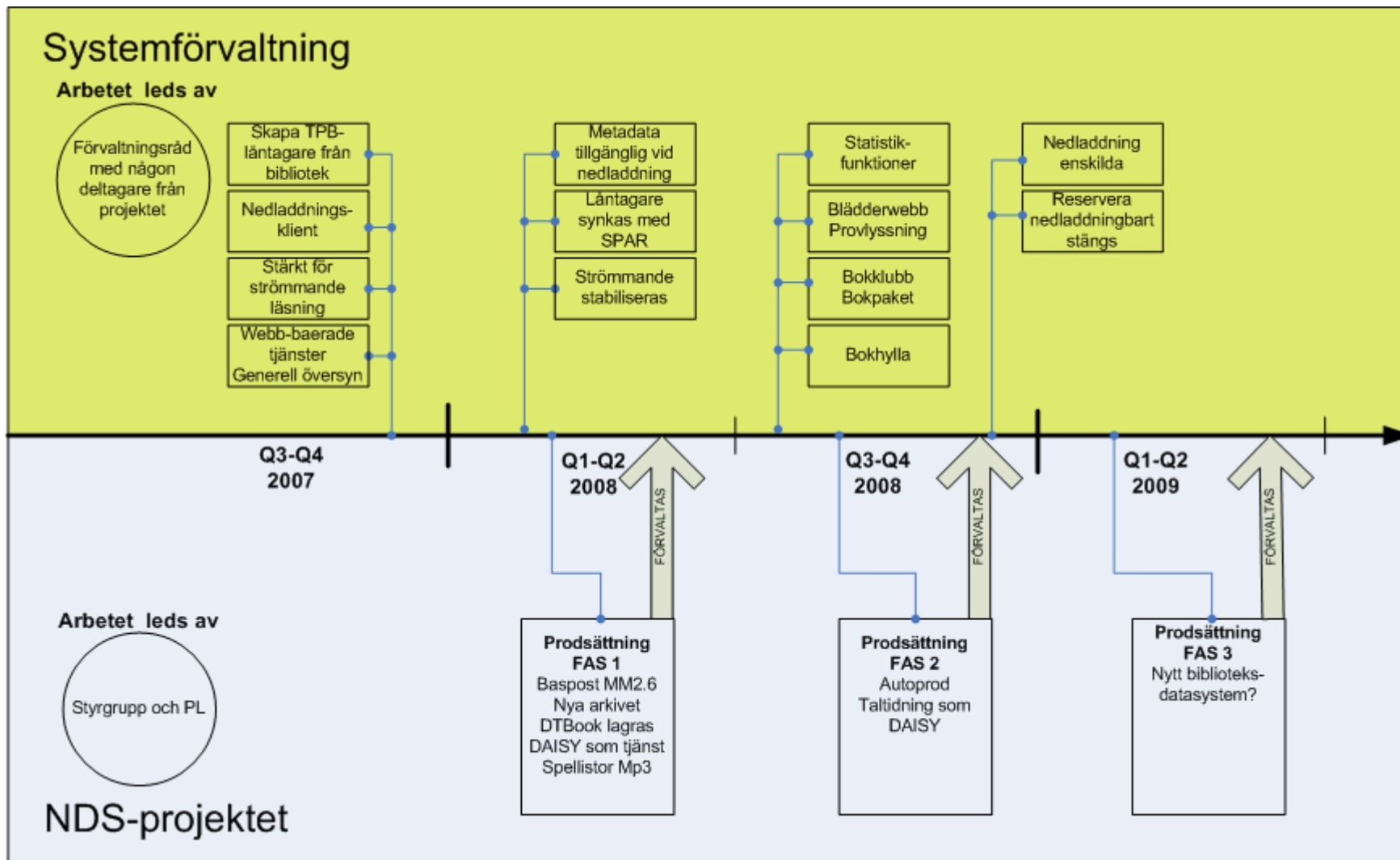
Fas 2 Kvartal 3-4 2008

- Vidareutveckla autoproduktionsbaserade formatutbudet
- Utveckla automatiserad produktion av taltidningar i DAISY-format med DAISY Pipeline och Folke

Fas 3 Kvartal 1-4 2009

- Byt ut nuvarande biblioteksdatasystemet?

Förslag till tidsplanering och ansvarsfördelning för produktionsättning av tjänster

4.2 Fråga 2. Leverantörsberoende, Mikromarc och katalogisering

Slutsatser:

- Basera tjänsterna på MM 2.6 till åtminstone 2008-12-31
- Inför baspostkatalogisering under halvår 1 2008 genom att utveckla metadatahanterare
- Utred funktioner som krävs för att utveckla samsök mot Arkivet för lokala inläsningar och för länkar till t.ex. taltidningar under hösten 2007
- Avtalen kring samarbetet med BTJ bör ses över under hösten 2007 för att möjliggöra framtida utveckling

Sammanfattning

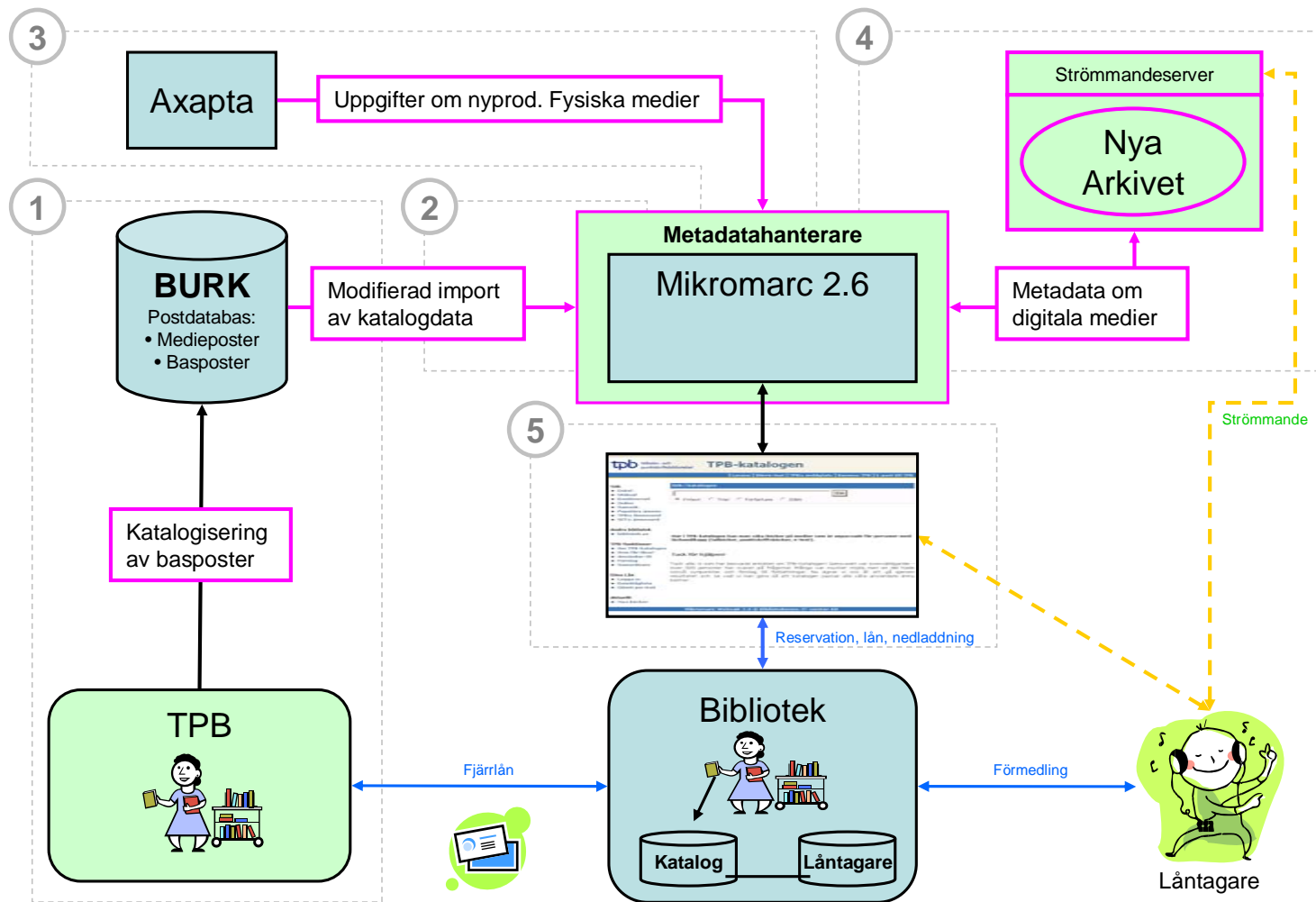
Lösningen syftar till att minska risken i de projekt vi redan har utan att utöka omfånget. Genom att inte investera i en ny version av Mikromarc så lämnar Bassystemet och Katalog 2008 projekten frågan om framtida webbgränssnitt mot arkivet öppet.

Frågan om användarnas behov av och tillgång till de tjänster som det nya systemet kommer att kunna erbjuda är mycket viktig och arbetet med denna fråga ska inte skjutas upp utan bör tvärtom ges utökade resurser och prioriteras redan nu, dock inte inom ramen för Bassystemet fas I eller Katalog 2008.

Utvecklingen av Bassystemet fortsätter därmed som planerat, men utvecklingen av de kommunikationsgränssnitt som behövs för sökning i katalogen görs mot MM 2.6 i stället för mot MM 3. En övergång till baspostkatalogisering görs i samband med driftsättningen av Bassystemet fas I och planeras och genomförs internt av Bassystemet och Katalog 2008 i stort sätt oberoende av BIC.

Översikt av tänkt flöde (se bild på nästa sida)

1. Katalogisatör på TPB katalogiserar den s.k. basposten i BURK.
2. Katalogisatörerna importerar basposten till Metadatahanteraren (en ny modifierad importfunktion måste tas fram av BIC)
3. Metadatahanteraren söker efter mediespecifika uppgifter i Axapta för Textviewproduktioner och punktskriftsproduktioner.
4. Metadatahanteraren söker efter mediespecifika uppgifter i arkivet för DAISY-produktioner.
5. Metadatahanteraren skapar en mediespecifik post som läggs in i MM och som görs synlig i OPAC:en.

Fas I: MM 2.6, baspostkatalogisering och metadatanterare

Baspostkatalogisering

Baspostkatalogisering betyder att TPB inte längre ska katalogisera samtliga medier i BTJ:s databas BURK. Basposten är tänkt att representera alla 17§-medier för en och samma titel. Detaljerade uppgifter om samtliga medier ska endast finnas i TPB-katalogen. En övergång till baspostkatalogisering medför dels ett större oberoende gentemot BTJ och BURK och dels en arbetsbesparing för TPB:s katalogisatorer; en titel behöver bara katalogiseras en gång och all mediespecifik bibliografisk information hämtas från Axapta och arkivet och förs över till TPB-katalogen automatiskt genom en metadatahanterare. Detaljerna för baspostkatalogisering har diskuterats av TPB och BTJ under ca 1 år och kommer att fortsätta under 2007.

Metadatahanterare

Vid övergången till baspostkatalogisering så kommer BURK inte längre att innehålla några medieposter för nya medier. Metadatahanterarens uppgift är att skapa medieposter i Mikromarckatalogen utifrån basposterna i Burk och den information om medierna som finns i Axapta och i det nya arkivet. En översikt av mediespecifik data från Axapta kommer att ses över för att säkerställa kvalitén. Metadatahanteraren utvecklas av TPB i Bassystemet fas I.

Motivering

TPB:s nuvarande tjänstegränssnitt på webben bygger på omfattande anpassningar av MM 2.6 OPAC-del. Dessa anpassningar måste troligtvis göras om av BIC vid övergång till MM 3. Arbetet med Katalog 2008 har hittills indikerat att BIC har stora resurs- och leveransproblem. MM 3 utvecklas av Bibits och är i standardutförande planerat till första kvartalet 2008. Eftersom Bibits vill skydda sina kommersiella intressen så är möjligheterna att testa mot en programvara som inte är släppt mycket begränsade. Detta gör att systemintegrationstester inte kan genomföras i tillfredställande utsträckning. Först när programvaran finns på marknaden kan funktionaliteten i det nya systemet verifieras mot TPB:s önskemål och nuvarande anpassningar. Troligtvis kommer det att dröja ytterligare innan alla anpassningar verkligen är på plats i det nya systemet. Marginalen för att hantera inkörsproblem är i princip obefintlig och risken är stor att projektet försenas på grund av detta.

Den enskilt viktigaste faktorn som talar för en övergång till MM 3 inom Katalog 2008-projektet är att MM 3 stödjer FRBR-formaterad presentation av sökresultatet. Detta ökar användarvänligheten och möjliggör effektivisering av interna katalogiseringsrutiner genom övergång till baspostkatalogisering. Så länge antalet medietyper är relativt få så kan man behålla MM 2.6 och ändå övergå till baspostkatalogisering. Effektiviseringskravet uppfylls ändå, men användarvänligheten förbättras inte.

Förutom problemen med BIC, så finns det även flera frågetecken kring hur det nya tjänstegränssnittet på webben ska fungera som direkt påverkar systemets utformning, t.ex. hur DRM, direktlån och låntagare ska hanteras och administreras.

Sett till ovanstående faktorer och i ljuset av att TPB på längre sikt strävar efter att etablera en portallösning för digitala anpassade där funktionaliteten troligtvis kommer att skilja sig från traditionella bibliotekssystem på många sätt så förefaller det olämpligt att göra omfattande investeringar i ett system som inte är utvärderat enligt dessa nya förutsättningar.

Fördelar

- Baspostkatalogisering medför väsentlig arbetsbesparing

- Marginalerna för testning av systemet ökar avsevärt
- Risken för dyra övergångslösningar när det gäller osäkra faktorer som låntagarhantering, tjänster och säkerhet minskar
- Lösningen kan kombineras med en effektivitets- och kvalitetshöjande översyn av TPB:s verksamhetsprocesser

Nackdelar

- Önskvärda förbättringar för slutanvändarna uteblir eller måste hanteras i separat projekt

Möjligheter till samsök och tillgång till andra innehållsleverantörer i MM 2.6

ALI och samsök

Samsökningsfunktionen i MM idag är baserad på Z39.50 som gör det möjligt att hämta bibliografisk data från andra bibliotekskataloger. Förutsättningen är att katalogens poster är i MARC-formatet. Idag finns möjlighet att i TPB-katalogens samsökningsfunktion söka i TPB-katalogen och LIBRIS samtidigt. Att t.ex. infoga ALI i denna samsökning är problematisk då ALI:s bibliografiska data inte är lagrad i MARC-formatet. Det går givetvis att ”mappa” datan så att en samsökning blir möjlig men en annan komplikation är att katalogiseringen inte följer katalogiseringsreglerna fullt ut. Vid utformandet av ALI:s ”katalogiseringsgränssnitt” valdes en mer detaljerad bibliografisk nivå som dessutom är mer anpassad till studenternas behov. Detta gör det alltså problematiskt att integrera ALI:s bibliografiska data i samsökningsfunktionen. För att lösningen ska bli bra krävs en mappning och en översyn av visningen av datan i TPB-katalogen.

Möjligheter till fasta länkar och hänvisningar till andra webbtjänster

Möjligheten till fasta länkar och hänvisningar till andra webbtjänster (såsom SOU:er i DAISY-format, Webradio, regionala taltidningar) är inget problem i TPB-katalogen. Länkar till andra webbsidor går lätta att lägga in men denna service kräver en översyn av utformningen av TPB-katalogen; ska dessa produkter/tjänster katalogiseras och ”bäddas in” i katalogen eller ligga som länkar i en länklista i katalogen eller kanske som bästa lösning ligga på en framtida portal utanför själva katalogen. För externa nätresurser såsom SOU:er kan man välja att katalogisera dem och låta dem ingå i TPB-katalogen.

Avtal som bör ses över gällande samarbetet med BTJ

En rad avtal reglerar samarbetet med BTJ på olika områden. Inför utvecklingen av nya tjänster, rutiner och system på TPB krävs en översyn av avtalen för att anpassa dem till den kommande verksamheten. Samtal rörande katalogisering förs redan och kommer att diskuteras vidare under året. Aktuella områden där en översyn krävs är:

Äganderätt

- Katalogposter (TPB:s äganderätt till katalogposter)
- Annotationer (Dagens avtal säger: ”Dispositionsrätten [för BTJ] till annotationer och genrebeteckningar kvarstår även om samarbetsavtalet i framtiden upphör”. Vad innebär detta för ev. ny, framtida användning/exponerande av annotationer?)

Tjänster och distribution

- Etiketter (Idag tillverkar BTJ etiketter till TPB:s fysiska bestånd)
- Försäljning av våra talböcker till biblioteken - nya och efterbeställningar (Kommer detta att fortsätta på sikt (1-3 års perspektiv)?)

Våra inköp från BTJ

- av nya vanliga titlar som de producerat
 - av titlar där vi betalar delar av deras produktion
 - ljudböcker som görs om till talböcker
 - gällande katalogisering av överföringar
 - för att lägga upp deras titlar på arkivet
- (Vilka långsiktiga beslut måste fattas i dessa frågor (1-3 år)

Fråga 3. Låntagarhantering

Slutsatser:

- Biblioteken sköter utlåning av TPB-titlar och låntagarhantering genom ett nyutvecklat webbgränssnitt som tillhandahålls av TPB. Lokala bestånd fortsätter att hanteras med lokala system.

Övergripande idé

Förslaget bygger på att TPB-katalogen används av alla som lånar från TPB - förmedlare och enskilda låntagare.

I systemet finns flera olika användargrupper med olika behörighet:

Förmedlaren, till exempel det lokala biblioteket, godkänner och lägger in nya låntagare och uppgifter om vad låntagaren vill läsa. Förmedlaren kan sedan sköta all lånehantering för de låntagare som så önskar.

Till systemet är kopplat ett informationsblad som kommer upp när en ny låntagare skrivs in. Med hjälp av informationsbladet går förmedlaren och låntagaren igenom frågor kring upphovsrätt, hantering och sparande av lånehistorik.

En koppling till det centrala SPAR-registret uppdaterar låntagaruppgifterna. Uppgifterna kan också ändras av förmedlare och låntagare.

Låntagaren kan också själv använda alla funktioner i TPB-katalogen; söka, låna, strömma, ladda. Låntagaren kan i "Mina sidor" se lån, reservationer och uppgifter om nyinläsningar. Det innebär en rationell hantering men är också viktigt ur handikappolitisk aspekt, låntagare som vill kan själv ta del av TPB:s service utan hjälp av förmedlare.

Cirkulation. TPB utvecklar ihop med MM en hantering som bygger på att den metadata som skickas med vid nedladdningen redan är kopplad till slutlåntagaren. I systemet ser det ut som om talboken är reserverad för en viss låntagare, det slutliga utlånet görs när låntagaren får boken från det lokala biblioteket. (När låntagarna i framtiden får ladda själva görs nedladdning/utlån förstås direkt av dem från TPB. Med hjälp av förmedlare till den som så önskar.)

Metadatan skrivs på det lokala biblioteket ut som en skivetikett eller direkt på skivan. Informationen i det som skrivs ut är det som finns på skivan idag plus en streckkodsetikett. Biblioteket drar med skanner över streckkoden på skivan och utlånet är klart. Automatisk

återlämning om fyra veckor, om inte låntagaren väljer att vid en systempåminnelse aktivt låna om.

Låneinformation. I systemet sparas önskemål om vad låntagaren vill läsa, och lånehistorik för de som så vill. Lånehistoriken gör det enkelt för förmedlare och låntagare att hålla reda på vad låntagaren redan läst och är en förutsättning för att kunna hantera "Boken-kommer-lån". Systemet ska också kunna hantera en funktion där förmedlaren lägger upp titlar i digitala "Bokhyllor" som knyts till den enskilda användaren. Även från TPB kan centrala bokurval sammanställas och sedan användas lokalt. Det kan gälla olika ämnesurval, nya böcker, deckare och så vidare. Låntagaren ska också kunna välja att automatiskt få x antal deckare i veckan, eller att få till exempel en tidningsprenumeration kopplad till systemet.

Bibliotekens egna talböcker hanteras i den lokala bibliotekskatalogen. Det är en nackdel med två olika system, men det fysiska beståndet kommer att bli allt mindre ju bättre hanteringen av det digitala beståndet blir.

Statistik. Det är nödvändigt att utveckla en bra statistikrutin där såväl lokala bibliotek som TPB lätt kan få ut den information som krävs. Viktigt att de lokala biblioteken får fram och kan tillgodogöra sig statistik på "sina" låntagare.

Informationsbehov. Såväl det lokala bibliotekets som TPB:s roll kommer i framtiden att fokuseras mera på information och rådgivning. Med strömmande läsning och nedladdning minskar hanteringen kring fysisk distribution. För att istället kunna åskådliggöra ett digitalt bestånd krävs bra informationshjälpmedel. Ett sätt att "visa" digitala talböcker är att utveckla en funktion där man lokalt på en digital skärm kan söka och bläddra fritt bland böckerna. Funktionen är kopplad till katalogen och visar omslagsbilder och annotationer på ett läsinbjudande sätt. Här ska också finnas en möjlighet att provlyssna på talböcker. Låntagaren kan titta på en stor skärm på biblioteket eller hemma vid datorn. Detta kan delvis ersätta behovet av att bläddra och hitta i ett fysiskt bestånd med utrustade exemplar ute på biblioteken.

Ett låntagarforum och ett förmedlarforum med plats för tips, frågor och diskussion för användarna bör utvecklas i systemet.

Enklare hantering. Förslaget förutsätter också att alla rutiner kring nedladdning och strömmande läsning förenklas. Antal steg i processen måste minska, enbart en inloggning och möjlighet att ladda och bränna många skivor på en gång utan risk för avbrott. Låntagaren ska också kunna välja format på talboken, till exempel mp3.

Det ska inte, som idag, vara enklare att reservera en bok som sedan skickas ut av TPB, än att ladda ned den själv.

En klient för nedladdning utvecklas. Möjligheten att reservera böcker som går att ladda ned tas bort, vid ett datum som annonserats ut i god tid i förväg, när nedladdningsklienten finns klar och rutinerna är enklare.

TPB kan tillhandahålla "best practices" för nedladdningshantering till bibliotekarierna.

Porto att spara. Talboksdistributionen är idag betydligt mera fysisk och portokrävande än vad tekniken medger. När biblioteken väljer att reservera en bok hos TPB istället för att ladda själv innebär det ofta fyra postleveranser. TPB merkopierar och skickar boken till biblioteket, biblioteket skickar boken till låntagaren, vid återlämningen blir det ytterligare två postleveanser.

Fysisk distribution. De mediatyper som idag kräver fysisk distribution, punktskrift och e-text hanteras som tidigare. När utvecklingen gör det möjligt att ta ut dem på ett lämpligt sätt lokalt så styrs hanteringen över mot detta.

DRM. När DRM införs vore det bättre att lägga det på biblioteksnivå än på låntagarnivå. Krävs låntagarnivå blir det svårt för biblioteken att ha fysiska bestånd kvar i hyllan. En annan variant vore att TPB lägger DRM på låntagarnivå vid nedladdning, men att det fysiska beståndet ute inte har DRM eller har det på biblioteksnivå.

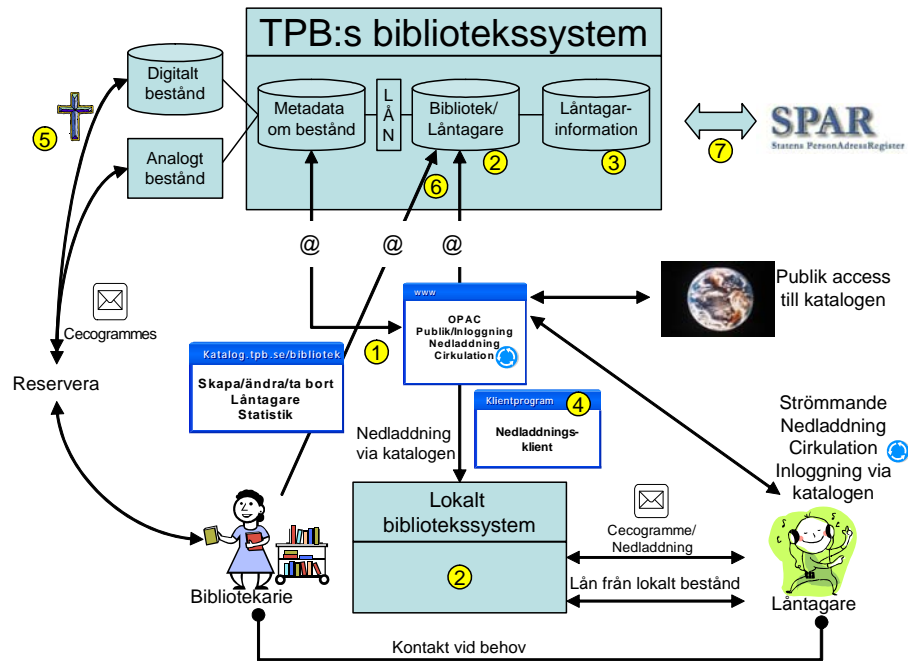
Fördelar med centralt system

- Svenska talboksmodellen med lokalt ansvar bibehålls
- Lokal förmedlare godkänner låntagaren
- Valfrihet för låntagaren – kan sköta hanteringen själv eller få hjälp på biblioteket
- Portokostnaderna minskar när mellanpoststationen biblioteket försvinner
- Går att förena med förenklade rutiner kring nedladdning och strömmande läsning
- Går att förena med behov av låntagaruppgifter och lånehistorik
- Rutiner för ”Boken kommer” typ Bokhyllor kan hanteras lokalt och centralt
- Även andra typer av media, t ex taltidningar, kan knytas till systemet

Nackdelar

- Förmedlarna måste använda två system. Det lokala för de egna talböckerna, TPB:s för allt annat. Detta är på sikt ett mindre problem, när nedladdning och strömmande står för större delen av lånen.

Central katalog med bestånd och låntagare (bibliotek och enskilda)

1. Webbgränssnitt för lokala bibliotek. Skapa och editera låntagare hos TPB, hämta statistik
2. Enskilda låntagare lagras centralt för strömmande läsning från TPB och för framtida enskild nedladdning. Lagras lokalt för lokala lån. Beroende på om DRM sker per individ eller per bibliotek (eller inte alls) kan biblioteket som laddar ner använda TPB:s bibliotekssystem även för cirkulation. Hur en enskild nedladdare ska "återlämna" sin nedladdade bok är däremot inte uppenbart. Teknisk lösning (ej brukbar efter visst datum) avtalslösning (jag lovar att själv destruera skivan)?
3. Information om låntagaren lagras centralt. Lånehistorik, statistik ska kunna tas fram. Detta är kanske den framtida bokhyllan? Bokpreferenser.
4. Nedladdningsklient för att underlätta bibliotekens nedladdning och bränning.
5. Reservation av nedladdningsbara titlar avskaffas. När?
6. DRM. Individ- eller biblioteksnivå
7. SPAR-koppling för aktuellthållning av låntagardata (flytt, dödsfall)

Fråga 4. Strömmande läsning

Slutsatser:

- De juridiska och affärsmässiga förutsättningarna för strömmande läsning verkar vara nära en fungerande lösning.
- Samtliga involverade system bör förberedas för produktionssättning av strömmande läsning till enskilda.
- Utveckla statistikfunktionen så att den synkas samman med produktionssättningen av strömmande läsning
- Beslut behöver fattas om licenskostnader och administrativa rutiner för läsprogram

Bilaga 8

Deltagarlista workshopen *Att lyssna på böcker och andra medier i framtiden* 14 februari 2008

Namn och organisation	Organisation
William Lyons	SRF
Bjarte Bugge	Audio To Me
Joakim Meyer	BTJ
Rosmarie Skagerberg	BTJ
Markus Gylling	DAISY Consortium
Oskar Burman	DARUB Radiotidningar
Mattias Karlsson	Dolphin Computer Access
Tony Dennstam	E-centret
Torbjörn Lundgren	FMLS
Hans Hammarlund	FUB
Hans von Axelsson	Handisam
Per Frykman	Handisam
Claes Tjäder	HI
Margita Lundman	HI
Tomas Rendahl	Inläsningstjänst
Mats Lindqvist	Iris Intermedia
Susanne Lindell	Lunds Stadsbibliotek
Åsa Forsberg	Lunds Universitetsbibliotek
Maria Lundqvist	Länsbibliotek sydost
Per Johansson	Microbit
Niclas Bergström	Phoneticom
Staffan Syk	Polarprint
Daniel Ainasoja	Pratsam
Malin Wahlquist	PTS
Birgitta Fredén	Skånes Taltidning
Sune Olsson	SRF
Vivi-Anne Emanuelsson	SRF
Henryk Rubinstein	Textalk
Bitte Kronkvist	TPB
Jerry Olsson	TPB
Jesper Klein	TPB
Kjell Hansson	TPB
Lena Boqvist	TPB
Lisbeth Byström	TPB
Maria Kimberg	TPB
Roland Esaiasson	TPB
Torbjörn Dahlander	TPB
Henrik Selin	TTN
Sara Gunnarsson	TTN